Programma 2010-2014 PvdA Etten-Leur

IEDEREEN TELT MEE

1. Zorg voor mensen

1a. Directe zorg

Goede en betaalbare zorg moet voor iedereen beschikbaar zijn, waar je ook woont. De gemeente is medeverantwoordelijk voor het organiseren ervan. Meer zeggenschap voor de gemeente over de kleinschalige zorg is daarom hard nodig. Alleen dan lukt het de professionele zorgaanbieders (thuiszorg, verpleeghuis, ziekenhuis, enz.) beter te laten samenwerken en mensen zorg op maat te blijven bieden.

Extra investeringen zijn nodig, nu de vergrijzing toeneemt en het beroep op hulp en ondersteuning groter wordt. De PvdA wil de menselijke maat terug in de zorg. Bijvoorbeeld door inzet van wijkverpleegkundigen en door kleinere zorgteams.

Het beroep dat de overheid doet op eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van bijvoorbeeld ouderen en gehandicapten is toegenomen. Met een persoonsgebonden budget kan ieder zelf bepalen welke zorg ingekocht moet worden. Hoewel de gedachte erachter goed is, kan het voor de zorgvrager administratieve en procedurele rompslomp betekenen en staat soms de kwaliteit van de zorg onder druk. Juist die kwaliteit, betaalbaarheid en doelmatigheid van de zorg vindt de PvdA het belangrijkst.

Senioren leven vandaag langer, in goede gezondheid. Zij willen vaak graag thuis blijven wonen, ook als ze daarbij ondersteuning nodig hebben. Dit geldt ook voor zieken en gehandicapten. Die ondersteuning zal deels professioneel zijn en deels bestaan uit mantelzorg van familie, vrienden of buren. Mantelzorgers hebben een belangrijke, maar dikwijls mentaal en fysiek zeer zware taak. Ook zij moeten een beroep op de overheid kunnen doen voor goede ondersteuning. Dit betekent in feite een dubbele zorgtaak voor de gemeente.

Onlangs zijn enkele gemeenten geconfronteerd met het (bijna) faillissement van bijvoorbeeld een thuiszorgorganisatie of ziekenhuis. De lokale politiek heeft daarbij weinig zeggenschap. Toch wordt de politiek hierop wel aangesproken, omdat burgers – terecht – bezorgd zijn over de kwaliteit en het aanbod van de zorg. De PvdA gaat er daarom in Den Haag en lokaal voor vechten dat de plaatselijke overheid meer te vertellen krijgt over de professionele zorginstellingen in de gemeente.

1. De gemeente heeft een belangrijke taak op het terrein van de openbare gezondheidszorg. De PvdA wil dat de gemeente meer invloed krijgt, ook als tegenwicht tegen de grootschaligheid van de markt. De gemeente speelt dan een stevige rol in het bewaken van de onderlinge afstemming tussen zorgaanbieders. Zorg moet overal en voor iedereen – dus zowel voor zorgvragers als zorgverleners - goed georganiseerd zijn.
2. De gemeente kiest bij aanbestedingen voor aanbieders die de beste prijs / kwaliteitverhouding van zorg leveren en voor zorg die zo dicht mogelijk bij mensen georganiseerd is. Indien de wettelijke mogelijkheid ontstaat zorgaanbieders te kiezen middels een ander systeem van aanbesteding, dan wordt dit opnieuw aan de gemeenteraad voorgelegd.
3. Eenzaamheid, sociaal isolement, is voor veel ouderen een groot probleem. Ons welzijnsbeleid moet meer gericht zijn op het tot stand brengen van goede contacten met en tussen mensen in de buurt.
4. Ook mantelzorgers worden zo goed mogelijk ondersteund. Door hen bijvoorbeeld beter te informeren over de ondersteuningsmogelijkheden, bijeenkomsten met lotgenoten te organiseren, hen praktisch bij te staan indien nodig.
5. De PvdA beseft dat informele zorg, mantelzorg en vrijwilligerswerk steeds belangrijker worden en zet zich in voor een betere ondersteuning ervan. Niet alleen degene die hulp nodig heeft, ook de mantelzorger heeft een hulpvraag. Er is meer aandacht en steun nodig voor specifieke doelgroepen zoals jonge mantelzorgers, ouders van gehandicapte of chronisch zieke kinderen, werkende mantelzorgers en allochtone mantelzorgers.

6. Alle openbare gebouwen moeten binnen en buiten goed toegankelijk zijn voor ouderen en mindervaliden. Voorzieningen moeten goed bereikbaar zijn. Bij de plaatsing van bushaltes wordt rekening gehouden met bereikbaarheid voor ouderen en mindervaliden.
7. De gemeente benut alle mogelijkheden van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) zodat ouderen, zieken en gehandicapten die dat willen zo actief mogelijk aan de samenleving deel kunnen blijven hebben. De WMO is er ook op gericht hen zolang mogelijk zelfstandig en zelfredzaam te laten zijn, als zij dat willen. De gemeente zet zich in voor geschikte woonvormen, het vinden en behouden van werk, voor onderwijs en vrijetijdsbesteding

1b. Sociaal vangnet
Een fatsoenlijk bestaan voor iedereen, dat is dé opdracht voor de PvdA. Wij staan voor eerlijker delen van welvaart en het verkleinen van de verschillen tussen arm en rijk. Wie (even) niet kan, moet kunnen rekenen op een fatsoenlijk vangnet. Het gaat daarbij niet alleen om een behoorlijk inkomen, maar ook om goede zorg en huisvesting.
Door de economische crisis is armoedebestrijding nog urgenter geworden. Vooral jongeren, 45-plussers, laagopgeleiden, eenoudergezinnen en allochtonen worden het eerst getroffen. De beste vorm van armoedebestrijding is betaald werk. Alle Nederlandse burgers moeten de mogelijkheid krijgen mee te doen. Wie toch zijn baan verliest of niet kan werken, laten we niet in de steek. De PvdA zorgt voor een solide vangnet.
Echt urgent is de hulp voor burgers die ernstige schulden hebben. Schuldenproblematiek verlamt vaak het vermogen van mensen hun leven weer op orde te krijgen. Sociaal isolement, problemen in de gezinssituatie en dreigende dakloosheid gaan vaak samen met schulden. Daarom zet de PvdA volop in op schuldhulpverlening.

8. De PvdA wil dat mensen die in de schulden raken voortvarend worden geholpen. Daarbij wordt gekeken naar financiële, maar ook naar sociale en psychosociale problemen. Wachtlijsten bij de schuldhulpverlening zijn uitgesloten. Binnen twee weken is een traject gestart om verergering van de problematiek en dus grotere schade te voorkomen.
9. Er wordt blijvend optimaal gebruik gemaakt van de wettelijk toegestane kwijtscheldingsmogelijkheden.
10. Bijstandsgerechtigden ontvangen kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingen en de tarieven voor gemeentelijke dienstverlening worden inkomensafhankelijk.
11. De gemeente blijft duidelijke en actieve voorlichting geven over wettelijke rechten, zoals huurtoeslag en bijstand.
12. Alle mensen die langer dan drie jaar van het sociaal minimum hebben moeten rondkomen, ontvangen een langdurigheidstoeslag.
13. Actieve voorlichting over inkomensondersteuning door de gemeente leidt ertoe dat inwoners optimaal gebruikmaken van de regelingen die voor hen bedoeld zijn.

2. Gebruik van de ruimte die we hebben
De Structuurvisie+ is en blijft samen met het Sociaal Economisch beleidsplan en de Woonvisie voor de PvdA een document dat dient als vertrekpunt voor beleid. Hier en daar willen we wat accenten leggen, zoals aanpak van 'oude' locaties. Denk hierbij aan verouderde winkelcentra, verouderde industrieterreinen, het station en zijn omgeving en vrijkomende gebouwen zoals de Heilig Hartkerk.

1. De PvdA wil geen verdere uitbreiding van Etten-Leur dan zoals is vastgelegd in de Structuurvisie+, het Sociaal Economisch Beleidsplan en de Woonvisie.
2. De Structuurvisie+ is met veel betrokkenheid en zorg van inwoners tot stand gekomen. Het is belangrijk dat die inbreng blijvend zichtbaar en herkenbaar blijft. De PvdA kiest daarom voor continuïteit van beleid, al dan niet gefaseerd uitgevoerd. En dus niet voor nieuw beleid.

3. De PvdA wil een integraal onderzoek naar de mogelijkheden voor het realiseren van een aantrekkelijke omgeving rondom het station. Dat onderzoek bevat zowel de gebouwen bij het station als het station zelf. Dit onderzoek en de uitkomsten ervan maken daarna deel uit van het plan Spoorzone.
4. Leegstand en verpaupering in de gemeente moeten worden voorkomen en worden waar mogelijk actief bestreden.
5. De PvdA investeert in een veilige en goed onderhouden openbare ruimte die toegankelijk is voor iedereen. Zoals vastgelegd is in de nota 'Beheren op niveau' zorgen we voor voldoende ruimte voor speeltuinen, voldoende ruimte voor volkstuinen, ruimte voor vrije speelvelden, buurtbarbecues, Cruijffvoetbalveldjes, wijkparkjes en bankjes die ontspanning bieden en burgers uitnodigen elkaar te ontmoeten.
6. Vrijvallende of open locaties worden snel voorzien van een goede bestemming. Bij voorkeur tijdelijk inrichten met groen en als vrije en veilige speelgelegenheid voor kinderen.
7. De wijkplannen worden voortgezet in samenspraak met buurtbeheer, wijkverenigingen en de bewoners.

3. Wonen en werken

3a. Wonen

Iedereen verdient een goed dak boven zijn of haar hoofd. Voor vele mensen, of het nu starters, doorstromers of ouderen zijn, is dat nog onvoldoende bereikbaar. De wachttijden voor huurhuizen zijn lang en koophuizen vaak onbetaalbaar. Dat vraagt naast het stimuleren van doorstroming vooral om voldoende betaalbare woningen.

De gemeente stemt de vraag naar woningen en het huidige aanbod nog beter op elkaar af. Corporaties zorgen in samenspraak met de gemeente ervoor dat de woningbouwproductie en het onderhoud van wijken op peil blijft. De PvdA blijft dit benadrukken en er aandacht voor vragen, ook in regionaal verband.

We hebben speciale aandacht voor groepen woningzoekenden die het moeilijk hebben op de woningmarkt. Het gaat daarbij om (jonge) starters, ouderen, mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking, gescheiden ouders en dak- en thuislozen. Voor hun huisvesting draagt de gemeente verantwoordelijkheid.

Maar goed wonen is meer dan een dak boven je hoofd. Iedereen verdient een fijne buurt om in te wonen. Een buurt waar je je veilig en thuis voelt, waar de kinderen op straat kunnen spelen en waar mensen mét in plaats van langs elkaar willen leven. Een dergelijke buurt ontstaat alleen als gemeente en bewoners samenwerken en bewonersinitiatieven worden ondersteund. De PvdA wil daarom samen met bewoners en organisaties ervoor zorgen dat buurten er goed uitzien en vooral ook veilig zijn. Dat er goed openbaar vervoer is, dat er voldoende wijkvoorzieningen zijn, een buurtagent en een wijkverpleger.

De PvdA steunt mensen die in de verdrukking dreigen te komen. Het wegpesten of intimideren van bewoners vanwege bijvoorbeeld seksuele voorkeur of huidskleur kunnen, willen en zullen we niet tolereren. We starten een offensief tegen mensen die de boel en de buurt verzieken. En we zijn een steun in de rug voor al die gewone, aardige en goede mensen die er iedere dag weer het beste van weten te maken.

1. De PvdA blijft bij het woningbouwbeleid uitgaan van gedifferentieerde woonmilieus, huurdifferentiatie, gemengde wijken. Beleid dat gaat over ruimtelijke ordening wordt blijvend afgestemd met de regio en provincie.
2. Bewoners worden in een vroeg stadium actief betrokken bij het opstellen van wijkplannen en waar mogelijk worden regelgeving en procedures verminderd en/of vereenvoudigd.
3. De PvdA blijft kiezen voor ruimere mogelijkheden voor starters, senioren en de lagere inkomensgroepen op de woningmarkt, zoals opgenomen in de Woonvisie. Dus een verhouding van 30% goedkope, 30% middeldure en 40% dure woningen. Er komen voldoende huurwoningen en levensloopbestendige woningen, zodat de wijken vitaal blijven. Lange wachttijden moeten voorkomen worden.

4. Bij het bouwen van seniorenwoningen wordt het aandeel grondgebonden woningen verhoogd, zowel koop als huur. Voor flexibel bouwen en woningaanpassing wordt gericht beleid gemaakt, zodat senioren, die dat willen, zo lang mogelijk in hun eigen woning kunnen blijven wonen.
5. Bijzondere woonvormen zoals kangoeroewoningen – waar senioren inwonen bij hun kinderen – worden bevorderd. Ook bijzondere koopregelingen zoals erfpachthuur, 'koop goedkoop' worden gestimuleerd. In overleg met de betrokkenen wordt de regelgeving voor mantelzorghuisvesting verruimd.
6. Het onderhoud van de woonomgeving zoals onderhoud van de trottoirs en de openbare verlichting, betere parkeermogelijkheden voor de fiets, overlast door geparkeerde auto's, overlast door honden en dergelijke, krijgt blijvend en waar nodig meer aandacht en een betere handhaving.

3b. Werken
Het hebben van werk is niet alleen belangrijk voor iedereen persoonlijk, maar ook voor de samenleving als geheel. Door werk heb je een inkomen, maar minstens zo belangrijk is dat werk bijdraagt aan gevoel van eigenwaarde, sociale contacten biedt en afhankelijkheid vermindert. Werk is een middel om mensen betrokken te houden bij de samenleving en zich persoonlijk te ontwikkelen. De Partij van de Arbeid zet zich daarom sinds 1946 onafgebroken in voor het scheppen en behouden van werkgelegenheid. In deze economisch moeilijke tijden is dat geen gemakkelijke opgave. Bij vele bedrijven staan banen op de tocht of vallen ontslagen. Dat is bedreigend voor velen. Maar vooral voor mensen die toch al een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt hebben. Om deze mensen aan de slag te helpen en te houden is maatwerk noodzakelijk.
De Partij van de Arbeid wil juist nu zoveel mogelijk mensen aan het werk houden. En als mensen tóch hun baan kwijt raken, vinden wij het erg belangrijk dat zij zo snel mogelijk aan een andere baan worden geholpen of dat ze via een opleiding de mogelijkheid krijgen in de toekomst weer aan het werk te gaan. In de tussentijd moeten tijdelijke baanlozen kunnen rekenen op een fatsoenlijke uitkering.

7. Het inzetten van uitkeringsgelden en loonkostensubsidies om voor werkervaringsplaatsen en jongerenbeleid geld vrij te maken en daardoor perspectief te bieden aan jongeren is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en bedrijfsleven.
8. Voor ondernemers en burgers moet één loket komen. Ondernemers en burgers hoeven dan niet meer langs allerlei verschillende gemeentelijke afdelingen, maar krijgen één vast aanspreekpunt voor bouwplannen, vergunningen en arbeidsmarktvraagstukken. Hierin kan worden voorzien door goede invoering van de wet WABO (wet algemene bepalingen omgevingsrecht).
9. De PvdA wil dat de gemeente met ondernemers en onderwijsinstellingen om de tafel gaat om te kijken waar stageplaatsen en werkplekken beter kunnen aansluiten op het lokale en regionale opleidingsaanbod.
10. Bijstand is in de visie van de PvdA bedoeld als laatste vangnet en als tijdelijke inkomensoverbrugging voor mensen die niet in staat zijn te werken. Langdurig baanlozen krijgen een intensieve individuele begeleiding en kunnen een beroep doen op trainingsmogelijkheden die hen helpen uit de bijstand te komen.
11. Jongeren die jonger zijn dan 27 jaar, zijn of aan het werk, of ze volgen onderwijs, of ze combineren beide. Jongeren die een bijstandsuitkering aanvragen, worden door de gemeente direct in een leerwerktraject geplaatst. Thuiszitten is slecht voor hun toekomstperspectief.
12. Misbruik van uitkeringen wordt bestraft. Mensen die zich stelselmatig en zonder geldige redenen onttrekken aan werk, worden gekort op hun uitkering.

4. Leefklimaat

4a. Samenleving

Het leefklimaat in Etten-Leur is nooit een zaak van de politiek alleen, maar altijd een samenspel van inwoners en politiek. De gemeenteraad is de schakel tussen inwoners en college. De inwoners zelf kunnen direct betrokken zijn in de wijk- en buurtverenigingen en in verenigingen en organisaties die zich bezig houden met speciale onderwerpen. Meer ruimte geven aan zelfbestuur door initiatieven van inwoners actief te ondersteunen komt het leefklimaat ten goede.

1. De positie en slagkracht van buurtbeheer en buurtbeheerders en van besturen van wijkverenigingen wordt waar nodig beter beschermd, ondersteund en versterkt. De wijkbesturen worden blijvend betrokken bij besluitvorming en regie over alle zaken die de wijk betreffen. Afspraken daarover worden steeds vastgelegd in convenanten. Denk hierbij aan wijkplannen en prestatieafspraken met de maatschappelijke partners en organisaties.
2. De PvdA vindt de communicatie met de buurtverenigingen in het binnen- en buitengebied belangrijk en wil hun activiteiten en organisatie ondersteunen.
3. Maatschappelijke organisaties en personen die zich belangeloos inzetten kunnen rekenen op steun en medewerking van de PvdA. Speciale aandacht verdient vrijwilligerswerk dat gericht is op het voorkomen van vereenzaming en sociaal isolement.
4. Prestatieafspraken met WEL en Surplus worden gecontinueerd. Jaarlijkse monitoring en evaluatie zorgen voor een deugdelijke inventarisatie en goede analyse van de knelpunten zodat beleid bijtijds wordt bijgesteld en geactualiseerd.
5. De zorgcirkels worden verder uitgebouwd, zodat voorzieningen op wijkniveau behouden of hersteld worden. Waar mogelijk in relatie met de brede scholen.
6. Etten-Leur beschikt nu over een breed, levendig en verfijnd netwerk van allerlei verenigingen. We mogen ons daarmee gelukkig prijzen. De PvdA beseft dat deze stuk voor stuk en elk op hun eigen wijze van heel groot belang zijn voor een gezonde en open samenleving en dat ze daarom gekoesterd en ondersteund moeten worden, zodat ze behouden blijven voor de samenleving. Ook de vrijwilligers die in deze verbanden actief zijn verdienen de grootst mogelijke ondersteuning en waardering. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om sportverenigingen, amateurkunstorganisaties, ouderenorganisaties, jongerenorganisaties, de heemkundekring, muziekgezelschappen, de carnavalsverenigingen, stichting Stedenband Etten-Leur-Siauliai, natuur- en milieuorganisaties, etc.

4b. Milieu

De PvdA staat voor een groene en duurzame gemeente. Voldoende groen maakt een buurt prettig om in te wonen, geeft kinderen de gelegenheid om vrij te spelen en is noodzakelijk voor het voortbestaan van vogels en dieren. Maar het groen in onze omgeving wordt te vaak bedreigd door nieuwbouw en renovatie van buurten, pleinen en straten. De PvdA wil daarom dat de gemeente bij nieuwe bouwprojecten en renovaties van buurten en straten meer rekening houdt met het groen. Bij de uitbreiding, de inrichting en het onderhoud van het groen in de wijk moeten wijkbewoners in een vroeg stadium betrokken worden.
Ecologische verbindingszones en groenstroken zorgen ervoor dat ook dieren ruimte hebben te kunnen voortleven. De gemeente speelt een voortrekkersrol in duurzame, klimaat- en energiesparende maatregelen. De PvdA stelt zelf een klimaatplan op en neemt het voortouw door bijvoorbeeld duurzaam in te kopen en door te eisen dat toekomstige bouw- en renovatieprojecten duurzaam en klimaatvriendelijk worden uitgevoerd. Daarnaast letten we op energiebesparende maatregelen en blijven we ons inzetten voor recycling en hergebruik. Ook maken we het aantrekkelijker vaker de fiets of de bus te pakken en de auto te laten staan.

7. Het openbaar groen in onze gemeente blijft behouden en waar mogelijk wordt het verdwenen groen weer teruggebracht. De ecologische verbindingszones worden gerealiseerd.

8. In onze gemeente worden mensen actiever bij het groen in hun wijk betrokken en worden verenigingen en organisaties die zich actief met natuur en milieu bezighouden gesteund.
9. De PvdA wil dat onze gemeente zich blijvend inzet voor duurzame productie en volledig hergebruik van producten.
10. Het bouwen en renoveren gebeurt duurzaam en klimaatvriendelijk. Het slimmer ontwerpen van gebouwen kan veel onnodig energieverbruik voorkomen. Door bestaande gebouwen te renoveren of beter te isoleren kunnen goede resultaten worden behaald. Oude bedrijventerreinen worden duurzaam geherstructureerd en hergebruikt. De gemeente speelt hierbij een actieve rol in voorlichting en advisering.
11. Onze gemeente gaat actief energiebesparende verlichting toepassen en stimuleert de duurzame opwekking, opslag en besparing van energie.
12. Lopen en fietsen is niet alleen gezond, het is ook voor het milieu de minst belastende manier van verplaatsen. Daarom stimuleert de PvdA het wandelen en fietsen, zowel binnen de gemeente als in het buitengebied. Voet- en fietspaden moeten ruim en veilig zijn met voldoende veilige oversteekplaatsen. Bij nieuwbouw letten we niet alleen op het aantal parkeerplaatsen, maar ook op goede fiets- en loopverbindingen.

5. Veiligheid

Iedereen heeft recht op een veilige omgeving. Waar niemand 's avonds binnen hoeft te blijven uit angst voor overlast of criminaliteit. Je veilig voelen is een basisbehoefte. En hoewel een samenleving zonder risico's niet bestaat kan de gemeente veel doen om te zorgen voor veiligheid én een veilig gevoel. Maar de gemeente kan het niet alleen. Veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van burgers, politiek en justitie.
Veiligheid begint bij de aanpak van criminaliteit en asociaal gedrag. Veiligheid wordt vergroot door preventie en bestrijding van misdaad en overlast. Maar ook verloedering moet actiever worden aangepakt, hufterigheid en onbeschoft gedrag is niet te tolereren. De PvdA zet zich in om overlast en verloedering versneld terug te dringen. Wij nemen het op voor het slachtoffer. Geweld en intimidatie mogen nooit worden beloond.

1. Overlast, in welke vorm dan ook, moet bestreden worden in een actief en effectief samenspel van gemeente, burgers, politie, verhuurders en welzijnswerkers.
2. Tegen de verschillende vormen van woonoverlast, ook door verslaafden en daklozen, wordt streng opgetreden. Straatverboden, begeleid wonen en gedwongen verhuizing van bewoners die hun omgeving structureel tot last zijn worden hierbij niet geschuwd, als buurtbemiddeling en hulpverlening niet binnen een afgesproken termijn tot het gewenste resultaat hebben geleid.
3. De politie treedt op tegen probleemveroorzakers, wangedrag en criminaliteit. Nieuwe wettelijke mogelijkheden, variërend van (verplichte) opvoedingsondersteuning tot een straatverbod zullen waar nodig en tijdig worden ingezet.
4. De PvdA wil meer toezichthouders aanstellen, meer BOA's (Buitengewoon Opsporings Ambtenaar) of andere handhavers inzetten, met als doel een veiliger en schonere woonomgeving en hiervoor budget vrijmaken. Daarbij wordt ook ingezet op extra handhaving tijdens risicomomenten.
5. Het overleg van wijkbewoners met wijkagenten wordt geintensiveerd. In de wijkgebouwen wordt een spreekuur voor wijkagenten ingesteld. Het effect hiervan wordt beoordeeld en zo nodig worden verbeteringen aangebracht.

6. Verkeer

Etten-Leurenaren zijn veel onderweg - voor hun werk, om naar school te gaan of in hun vrije tijd. Het aantal verkeersslachtoffers is gedaald, maar nog altijd te hoog. Onze kinderen moeten veilig kunnen spelen en naar school kunnen lopen. Het openbaar vervoer moet schoon en toegankelijk zijn voor iedereen. Als we een taxi nemen is een eerlijke prijs en een veilige omgeving de normaalste zaak van de wereld. Steden in de regio moeten goed

bereikbaar zijn. De luchtkwaliteit moet beter. Dat kan door het stimuleren van het gebruik van de elektrische auto.

1. De PvdA wil verbetering van de verkeersafwikkeling met voorrang voor nog steeds bestaande gevaarlijke situaties, zoals het kruispunt Lage Vaartkant-Liesbosweg. De aanrijroutes en -tijden van de hulpdiensten hebben altijd prioriteit. Vooral bij grote evenementen wordt hieraan meer zorg besteed.
2. Om te voorkomen dat het spoor een steeds grotere barriere vormt tussen Noord en Zuid moet de gemeente met de NS in overleg blijven. De PvdA wil dat er op termijn ten minste één tunnel wordt aangelegd onder het grootste verkeersknelpunt: het kruispunt Schoonhout-Liesbosweg.
3. De bewaakte fietsenstalling bij het station wordt verbeterd, door de openingstijden gelijk te laten vallen met de aankomsttijden van de eerste en laatste trein. Hierdoor neemt ook de sociale controle op het station toe. Het vandalisme in de onbeheerde fietsenstalling wordt teruggedrongen door betere verlichting en controle op risicomomenten.
4. Veiligheid van het toenemende goederenvervoer over het spoor, en zeker dat van gevaarlijke stoffen, blijft onderwerp van regionaal overleg. Doel: een gezamenlijk streven dit onderwerp op de politieke agenda in Den Haag te krijgen en te houden.
5. Het Wijkbusproject wordt voortgezet en in overleg met gebruikers worden de routes up-to-date gehouden en indien noodzakelijk aangepast aan nieuwe eisen en omstandigheden.
6. De PvdA wil dat de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft door het gebruik van schone brandstof en elektrificatie in te voeren bij vervanging in het eigen wagenpark en door het fietsen naar het werk te blijven bevorderen.
7. De PvdA wil een consequent ontmoedigingsbeleid voeren voor ouders die kinderen met de auto naar school brengen. Veiligheid van de fietsroutes van en naar school wordt met voorrang behandeld.
8. Fietsers krijgen voorrang in de beleidsplannen. Het Fietspadenplan wordt met spoed helemaal uitgevoerd.
9. Het realiseren en voltooien van de Kleine Ring vindt de PvdA noodzakelijk voor een goede doorstroming van het steeds drukker wordende verkeer. Wij willen dat de Noordelijke Rondweg weer wordt meegenomen in de onderzoeken en besluitvorming.
10. De PvdA wil uitbreiding van veilige vrachtwagenparkeerplaatsen en carpoolplaatsen in de nabijheid van afritten van de snelweg.

7. Natuurlijke omgeving

Vele mensen genieten van ons mooie buitengebied. Een gebied waar inwoners wonen en werken, en waar anderen in hun vrijetijd graag tot rust komen. Maar ons landelijk gebied wordt van verschillende kanten bedreigd. Ook bij ons wordt het buitengebied door de economische crisis getroffen, waardoor de baanloosheid oploopt en verloedering toeneemt. Landbouw neemt een belangrijke plaats in op het platteland. De PvdA streeft naar vitale en duurzame landbouw en zet in op behoud van het karakteristieke Nederlandse cultuurlandschap, dat goed toegankelijk moet blijven voor iedereen. Een landelijk gebied dat behouden en goed onderhouden wordt. Nog zuiniger zijn op onze natuur, zonder de belangen van de land- en tuinbouwers uit het oog te verliezen.

1. De PvdA wil de land- en tuinbouw, bij uitstek de dragers van een vitaal landelijk gebied, voldoende mogelijkheden bieden om zich verder te ontwikkelen. Hierbij denken wij niet alleen aan verdere schaalvergroting, met uitzondering van de intensieve veehouderij, maar ook aan verbreding van de landbouw: zoals verkoop aan huis, zorg aanbieden op de boerderij, onder voorwaarden kamperen bij de boeren en andere activiteiten die passend zijn in het buitengebied.
2. Voor de glastuinbouw houden wij vast aan de uitgangspunten van de nota Glastuinbouw

2006.
3. De bebouwing op of rondom de boerenerven wordt steeds intensiever. Dit maakt het noodzakelijk deze gebouwen zorgvuldig in te passen. Dit kan door passende materiaalkeuze, maar ook door een goede beplanting die aansluit op de omgeving en de bedrijfsvoering niet hindert.
4. Goed en tijdig onderhoud van bermen ter voorkoming van de verspreiding van onkruid, zoals het Jacobskruiskruid, maar ook om wegen en kruispunten overzichtelijk te houden, wordt gecontinueerd. Ook het overleg en de samenwerking met Rijkswaterstaat en de Provincie hierover wordt optimaal voortgezet.
5. Waar mogelijk heeft natuurlijke waterberging plaats, zodat regenwater in de bodem geïnfiltreerd kan worden.
6. De PvdA wil dat een kinderboerderij behouden blijft. Wij geven er de voorkeur aan, de kinderboerderij te combineren met een milieu- en natuureducatiecentrum.
7. Volkstuinen brengen mensen dichter bij de natuur en brengen mensen met elkaar in contact. In samenwerking met de Volkstuindersvereniging Etten-Leur blijven volkstuincomplexen behouden en worden verbeterd.
8. De gemeente zou het initiatief moeten nemen bij een vrijwillige kavelruil in het landelijk gebied. Een betere verkaveling is goed voor de agrarische bedrijven. Daarnaast neemt het landbouwverkeer in de gemeente hierdoor af.
9. De bouw van windmolens wordt bevorderd. Dit dient echter wel te geschieden op daarvoor geschikte plaatsen en in goed overleg met eventuele omwonenden.

8. Cultuur

Kunst, cultuur en cultuureducatie zijn voor velen een bron van inspiratie en plezier, maar spelen ook een belangrijke rol bij het sociale leven en de persoonlijke ontwikkeling van inwoners. Maar kunst, cultuur en cultuureducatie dragen ook bij aan het imago van een gemeente en aan de lokale identiteit. Daarbij gaat het zowel om zelf kunst maken als om het genieten van kunst van anderen. Het is bij uitstek een terrein waarin Etten-Leur zich kan onderscheiden van andere gemeenten. Daarom en daarvoor is een rijkgeschakeerd cultureel en cultuureducatief aanbod van belang. De PvdA wil dat alle inwoners de mogelijkheid krijgen en houden om naar hartenlust mee te doen en waar mogelijk worden particuliere initiatieven gestimuleerd.

1. De PvdA staat voor de instandhouding van bereikbare en betaalbare accommodaties en voorzieningen voor de vele vormen van cultuureducatie en sociaal-cultureel werk in Etten-Leur.
2. De PvdA staat voor de instandhouding van bereikbare en betaalbare accommodaties en voorzieningen voor grote gemeenschappelijke evenementen.
3. Wij willen samenwerkingsverbanden tussen wijkverenigingen en verenigingen van Etten-Leurenaren met een buitenlandse achtergrond bevorderen en ondersteunen.
4. De PvdA wil betere en beter bereikbare expositieruimten voor individuele en georganiseerde lokale (amateur)kunstenaars, met gerichte aandacht voor jonge lokale kunstenaars.
5. De PvdA wil ruimhartige ondersteuning van grootschalige culturele activiteiten zoals CUMEL.
6. Behouden, uitbouwen en structureel ondersteunen van het UITpunt is van groot belang voor de informatievoorziening en het bundelen van informatie. Dit geldt ook voor Local FM.
7. De toeristische positie van Etten-Leur wordt versterkt door een goed kunstaankoopbeleid te voeren, de aangekochte kunst goed te verzekeren en kunstwerken en gebouwen van architectuur onder naam in de gemeente toegankelijker te maken voor bezoekers. Dwarsverbanden tussen de lokale musea worden bevorderd. Historische panden blijven behouden, volgens de gemeentelijke lijst. De samenwerkingsverbanden van de diverse Vincent van Goghcentra in Brabant worden actief ondersteund en gepromoot. Behoud en

onderhoud van het cultuurhistorisch landschap vindt de PvdA belangrijk.

8. Uitgangspunt bij het realiseren van de Nieuwe Nobelaer is en blijft voor de PvdA: alle instellingen vormen gezamenlijk één nieuwe sterke culturele en cultuureducatieve instelling onder één dak. Er wordt sober, slim en doelmatig gebouwd en die eisen worden ook gesteld aan de bedrijfsvoering. De PvdA wil een einde maken aan het steeds moeten blijven investeren in verouderde gebouwen.

9. Goed onderwijs voor gelijke kansen

Goed onderwijs wordt steeds belangrijker om volwaardig mee te kunnen draaien in de samenleving. De PvdA wil goed onderwijs voor iedereen. Niet ieder kind begint zijn of haar schoolcarrière in een gelijke startpositie. Sommige leerlingen kunnen minder goed meekomen op school. De PvdA wil alles op alles zetten om ervoor te zorgen dat ieder kind zijn opleiding afsluit met een diploma dat het best recht doet aan zijn capaciteiten en dat hem of haar de beste perspectieven biedt op de arbeidsmarkt. Het probleem van de schooluitval verdient blijvende aandacht. Jaarlijks verlaten nog steeds te veel jongeren hun school zonder diploma. Goed onderwijs is overigens niet iets dat alleen kinderen betreft. Nog steeds is ongeveer tien procent van de volwassenen min of meer analfabeet en is het taalonderwijs voor zowel kinderen als volwassenen een punt van zorg.

Scholen kunnen ook een belangrijke bijdrage leveren aan leefbare buurten. De PvdA is en blijft voorstander van brede scholen waarin verschillende wijkvoorzieningen met de school onder één dak zijn gehuisvest.

1. De bestrijding van analfabetisme krijgt een hoge prioriteit.
2. De PvdA blijft zich inzetten voor extra ondersteuning voor kinderen met een leer- of taalachterstand.
3. We willen dat iedere jongere het onderwijs verlaat met een diploma. Onze scholen, met name het VMBO, worden gesteund in hun inspanningen het schoolverzuim terug te dringen. Registratie van verzuim en optreden van de leerplichtambtenaar is daarbij een voorwaarde.
4. Gezamenlijke huisvesting van scholen met gezamenlijke voorzieningen kan samenwerkingsvoordelen opleveren, kan helpen om achterstanden sneller te signaleren en weg te werken en kan sociale integratie bevorderen.
5. Veiligheid op school is een voorwaarde voor goed onderwijs. De PvdA wil initiatieven steunen die leerlingen sociaal weerbaarder maken.
6. De PvdA zet zich in voor de bouw van brede scholen, goed gehuisvest en gefaciliteerd, waarin waar mogelijk een aanbod is van schoolmaatschappelijk werk, bibliotheek en muziekonderwijs, voorschoolse en buitenschoolse opvang, sportmogelijkheden en opvoedingsondersteuning, zoals afgesproken in de geactualiseerde Structuurvisie+. Samenwerking en voortdurend overleg met jongerenwerk is daarbij onmisbaar.
7. De PvdA zet zich in voor voortzetting van BOS (buurt, onderwijs, sport)-projecten en van de Marktplaats Cultuureducatie KOEPEL.
8. Ieder kind op de basisschool moet in elk geval op school gymles en zwemles krijgen. Daarom wordt bij de schoolbesturen aangedrongen op het aanstellen van een vakdocent lichamelijke opvoeding.
9. De PvdA vindt het belangrijk dat natuur- en milieueducatie op scholen wordt bevorderd, zowel binnen het onderwijs als gekoppeld aan projecten en organisaties buiten het onderwijs. Wij willen met scholen in overleg over de mogelijkheid om, indien mogelijk in samenwerking met de Volkstuindersvereniging, schooltuinen of een collectief schooltuincomplex op te zetten.
10. De PvdA gaat onderzoeken of het openbaar onderwijs in Etten-Leur verbreed kan worden naar voortgezet onderwijs en wil initiatieven daartoe ondersteunen.
11. Voor deelname aan het dagelijks leven is beheersing van de Nederlandse taal voor iedereen van groot belang. De inburgering van nieuwe Nederlanders kan en moet veel

beter. Nu staan klassen leeg en wij vinden dat niet in het belang van nieuwkomers en ook niet van de gemeenschap. De PvdA wil een inhaalslag maken en wil dat zoveel mogelijk mensen alsnog goed met onze taal uit de voeten kunnen. We vinden dat voor het krijgen van een uitkering voldoende kennis van onze taal of bereidheid de taal te leren een voorwaarde is.

12. De PvdA wil dat er voldoende leerplichtambtenaren zijn en voldoende toezicht. Vooral met het doel schoolverzuim, schooluitval en voortijdig schoolverlaten te voorkomen. De leerplichtambtenaar houdt spreekuur voor ouders en leerlingen op school.
13. De PvdA wil dat blijvend wordt geinvesteerd in goede en voldoende voor- en vroegschoolse educatie

10. Jong en oud

10a Jongeren

Jongeren moeten zorgeloos kunnen opgroeien. De meeste jongeren hebben het naar hun zin, zo blijkt telkens uit onderzoek. Gelukkig maar.

Jongeren moeten de ruimte krijgen zich te ontplooien. Pubers zijn zoveel meer dan alleen de overlastgevende hangjongeren die de krant halen en de meeste jongeren doen het goed. Het is voor hun hele verdere leven en ook voor de maatschappij van groot belang dat kinderen een stabiele basis hebben en liefdevol worden opgevoed.

Toch zijn er ook jongeren die, soms al op erg jonge leeftijd, in de knel komen. Bijvoorbeeld omdat er thuis ruzie is of ze in een onveilige situatie zijn. Verwaarlozing en kindermishandeling komen vaker voor dan men denkt. Er is een breed scala aan jeugdhulpverlening beschikbaar, maar de samenwerking tussen alle betrokken instanties verloopt nog steeds niet optimaal. De gemeente heeft een belangrijke rol bij het jeugdbeleid. Waar dat nodig is, moet de gemeente ouders ondersteunen bij hun opvoedende taken, en de PvdA is tot het inzicht gekomen dat in het geval van echte probleemgezinnen vrijblijvendheid voor niemand goed is. Zeker niet voor de kinderen zelf. Vanzelfsprekend hebben ook scholen een belangrijke signalerende functie. Daarnaast is het noodzakelijk dat de gemeente zorgt dat de jeugdhulpverlening goed is georganiseerd. De Centra voor Jeugd en Gezin, die in 2011 in praktisch elke gemeente gerealiseerd worden, zijn laagdrempelige informatiepunten en verwijscentra, die de hulpverlening voor ouders en jongeren naar verwachting beter toegankelijk maakt en sneller doet verlopen. Jongerenwerkers worden vanwege hun contacten met moeilijk bereikbare jongeren nu steeds vaker ingezet op overlastbestrijding, veiligheid en hulpverlening. Ze komen daardoor nauwelijks toe aan hun eigenlijke preventieve werk: jongeren helpen zich te ontwikkelen en mee te doen in de maatschappij. Goed jongerenwerk voorkomt mede onveiligheid, criminaliteit en dure jeugdzorg.

1. De PvdA zet zich ervoor in dat de gemeente voldoende ruimte en geld besteedt aan voorzieningen voor de oudere jeugd, waar mogelijk in nauw overleg met de jongeren zelf.
2. Jonge kinderen (tot 4 jaar) die dat nodig hebben, kunnen gebruik maken van voorschoolse activiteiten met aandacht voor taalontwikkeling en sociale vaardigheden. Om dit blijvend mogelijk te maken wordt de samenwerking tussen kinderopvang, peuterspeelzalen en het basisonderwijs verder bevorderd.
3. De PvdA wil dat de gemeente laat surveilleren in de wijk, om spijbelende jongeren aan te kunnen spreken op hun spijbelgedrag.
4. De PvdA wil dat alle beleidsonderwerpen die betrekking hebben op jeugdzaken, samen met de onderwijsportefeuille blijvend worden ondergebracht bij één wethouder.
5. Elk probleemgezin krijgt een vaste gezinscoach via het Centrum voor Jeugd en Gezin. De gemeente moet voorkomen dat de Centra voor Jeugd en Gezin uitgroeien tot bureaucratische organisaties. De Centra voor Jeugd en Gezin werken nauw samen met de vrouwenhulpverlening, waar het gaat om geweld in gezinnen.
6. De PvdA wil dat het jongerenwerk een structurele basisvoorziening in de wijken blijft. Met de daarbij behorende structurele financiering. Het zogeheten ‘brandjesblussen’ door

jongerenwerk kan via incidentele financiering geregeld worden. Met andere woorden: er moeten voldoende jongerenwerkers en straatcoaches zijn.
7. Er is dringende behoefte aan een beter en groter jongerencentrum. Voor de vestiging van een jongerencentrum denken wij aan op termijn vrijkomende locaties.
8. Overlast in de omgeving van coffeeshops wordt aangepakt door meer controle door de politie mogelijk te maken.
9. Verslaving voorkomen is beter dan genezen. Daarom is de PvdA voorstander van het doorgaan met alcohol- en drugspreventieprogramma's, zoals het geven van voorlichting op scholen door de GGD.
10. Bij het verslavingsbeleid en de maatschappelijke opvang hebben jongeren absolute voorrang.

10b. Ouderen
1. De PvdA wil dat er voldoende geschikte woningen voor senioren gebouwd worden, die voldoen aan de Woonkeurvoorwaarden op goede locaties, dus binnen loopafstand van voorzieningen.
2. Er wordt rekening gehouden met de woonwensen van senioren en zij worden betrokken bij de planvorming woningbouw.
3. Het openbaar vervoer wordt zodanig ingericht dat ouderen daar zonder vermijdbare hindernissen gebruik van kunnen maken. Het openbaar vervoer dient betaalbaar en bereikbaar te zijn en ook dient er voldoende vraagafhankelijk vervoer beschikbaar te zijn, zodat ook op die manier sociaal isolement van ouderen zo goed mogelijk voorkomen wordt en hun zelfredzaamheid wordt bevorderd.
4. De PvdA is voorstander van infrastructurele maatregelen, waarbij het fietsverkeer zoveel mogelijk wordt gescheiden van het gemotoriseerd verkeer.
5. We willen een onderzoek naar uitbreiding van wijkbusroutes en rijtijden, waardoor nog meer ouderen gebruik kunnen maken van deze voorziening.
6. Het GALM-project dat zich richt op meer bewegen voor ouderen wordt voortgezet en sportverenigingen worden gestimuleerd activiteiten te ontwikkelen voor 55-plussers en mensen met een beperking.
7. De PvdA wil dat het overleg van de Seniorenraad met raad en college structureel wordt.
8. De gemeente zet de subsidierelatie met ouderenorganisaties voort, zowel voor activiteiten als voor het gebruik van accommodaties.
9. De PvdA wil dat er minimaal een en indien mogelijk twee centraal gelegen locaties zijn waarin een groot aantal voor ouderen geschikte activiteiten plaatshebben. Leidraad daarbij is het door Ouderenproof opgestelde activiteitenpakket.
10. Decentrale activiteiten worden gestimuleerd en financieel ondersteund, zoals ontmoetingsmomenten, maaltijdvoorzieningen, ICR projecten, culturele projecten, de inzet van vrijwilligers. De wijkgebouwen en de brede scholen kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.
11. Samenwerking van ouderenadviseurs van de professionele organisaties en die van de ouderenbonden wordt door de PvdA aanbevolen.
12. Armoedebestrijding onder ouderen (en andere doelgroepen) wordt actief aangepakt. Dit kan bijvoorbeeld door deelname aan het bestandenkoppelings-project van de VNG.

11. Communicatie
Elkaar willen bereiken, bereid zijn samen te overleggen, elkaar's meningen willen horen - dat is voor de PvdA de kern van samenleven. Dat gebeurt niet alleen op afgesproken plaatsen, binnen vastgestelde overleg- en bestuursvormen, door mensen die er speciaal voor zijn aangesteld of gekozen. Maar ook gewoon zomaar, op plaatsen waar mensen elkaar ontmoeten. Ook - of juist - die ontmoetingsplekken verdienen onze aandacht.

1. De internetsite is het moderne communicatiemiddel van de gemeente met de burgers. De

kwaliteit hiervan wordt gehandhaafd en gebruik door inwoners wordt verder gestimuleerd. De PvdA vindt het belangrijk dat vooral vragen, klachten en aanmeldingen voor bepaalde diensten snel en volledig worden afgehandeld. Er wordt structureel geïnvesteerd in elektronische dienstverlening voor inwoners.
2. In 2009 is een start gemaakt met een nieuwe vergaderstructuur van het gemeentebestuur. Hierin heeft de inspraak van de inwoners een grotere plaats gekregen dan voorheen. De PvdA wil dat de nieuwe vergaderstructuur wordt benut om de communicatie met de burger te verbeteren. De 'inforaad' gaat 'inspreekraad' heten, om duidelijker zichtbaar te maken dat de inwoners in de inspreekraad de politiek kunnen komen informeren over hun zienswijze.
3. De PvdA wil dat de inzet van nieuwe communicatiemiddelen wordt vergroot, zodat inwoners zich blijvend uitgenodigd voelen, betrokken te zijn bij zaken die hen aangaan.

12. Regionale samenwerking

De gemeente maakt deel uit van een aantal samenwerkingsverbanden met buurgemeenten. Vaak is dat om redenen van effectiviteit en kostenbeheersing. Vaak omdat samenwerking de eigen sterke punten kan versterken, of omdat het regionale belang voorgaat boven het lokale belang. Toch is het zaak, deze samenwerkingsverbanden kritisch te blijven volgen. Het risico is aanwezig dat de eigen zeggenschap over deze gemeenschappelijke regelingen verloren gaat. Dat mag niet gebeuren.

1. De PvdA blijft kritisch kijken naar alle regionale samenwerkingsverbanden en gemeenschappelijke regelingen. In een aantal gevallen wordt onderzocht of regelingen kunnen worden samengevoegd dan wel worden verstevigd.
2. De PvdA blijft kritisch kijken naar de 'Strategische agenda' en de daaruit voortvloeiende acties, speerpunten en bestuursopdrachten van West-Brabant en met name de rol en positie van Etten-Leur daarin.
3. De PvdA blijft structureel zoeken naar mogelijkheden de invloed van de lokale raad op regionale ontwikkelingen te versterken.

13. Geld

Wil je iets realiseren dan zul je daarvoor ook over de benodigde financiële middelen moeten beschikken. Belangrijk is dat onze gemeente een sluitende begroting heeft en de lasten niet naar de toekomst verschuift. Ook bovenstaande eigen programmapunten van de PvdA kosten geld, er moeten dus keuzes worden gemaakt. Mogelijk kan door herverdeling van middelen en bezuinigen financiële ruimte gevonden worden, maar ook zal er sprake zijn van lastenstijging. Deze lastenstijging willen wij zoveel mogelijk beperken.

1. De gemeentelijke lastendruk bestaat uit de OZB (onroerend zaakbelasting), de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Stijging van de gemeentelijke lastendruk wil de PvdA beperken tot maximaal 3% per jaar.
2. De vervuiler en vernieler moeten betalen.
3. De tarieven voor de diverse gemeentelijke heffingen dienen kostendekkend te zijn of te worden.
4. Door heldere en regelmatige voorlichting aan de hand van concrete voorbeelden aan de inwoners wordt rekenschap afgelegd van de besteding van gelden. Op de aankondigingsborden van grote projecten worden voortaan ook de kosten vermeld.
5. De PvdA wil dat ook regelmatig met voorbeelden inzichtelijk wordt gemaakt dat beschadiging, vernieling of vervuiling van de openbare ruimte aanzienlijke kosten veroorzaakt. Voorbeelden: vuurwerkschade, kauwgumverwijdering, verzamelen van zwerfafval, vandalisme, enz. Regelgeving wordt waar mogelijk vereenvoudigd en verduidelijkt, bijvoorbeeld als het gaat om het aanvragen van subsidies voor particulieren en bedrijfsleven.
6. De PvdA wil de bezuinigingen die voorzien zijn voor de komende jaren voornamelijk

vinden in de 3 B's, te weten:

- Bedrijfsvoering: de ambtelijke organisatie van onze gemeente bekijkt momenteel waar deze bezuinigingen en/of efficiencyverbeteringen kunnen plaatsvinden
- Bijstellen ambitieniveau: De Nota Beheren op Niveau gaat uit van verhoging van diverse onderhoudsniveaus. Wij denken dat dat gefaseerd kan worden ingevoerd en ook dat de hoogte van de gewenste niveaus opnieuw kan worden bekeken en bijgesteld. Ook op andere terreinen kan het ambitieniveau van de gemeente tegen het licht worden gehouden en bijgesteld.
- Belastingverhoging. Pas als allerlaatste middel wil de PvdA meepraten over belasting-verhoging. Eerst moeten alle andere mogelijkheden uitputtend zijn onderzocht.

Het gebruik van onze gemeentelijke reserves is voor de PvdA zeker een punt van bespreking. Al jaren worden steeds weer de reserves aangevuld (denk aan de gaswinst van 12 miljoen). Wij hebben hiermee ingestemd, maar daar wel altijd bij gemeld dat in tijd van nood (zoals die nu ontstaan is) deze reserves zeker benut kunnen worden.